

New Normal สภาวะถาวรหรือชั่วคราวจากโควิด-19

จิรัฏฐ์ สิริเฉลิมพงศ์ และ สุปรานี วรรณรณ

คณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ

NEW NORMAL, PERMANENT OR TEMPORARY CONDITION FROM COVID-19

Jirat Sirichalermpong and Supranee Vanarun

School of Business Administration, Suvarnabhumi Institute of Technology, Thailand

E-mail address: akemech@yahoo.com

วันที่รับบทความ (Received) 12 ธันวาคม 2564

วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) 26 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 30 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

นับตั้งแต่เกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้มีการกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่เรียกว่า New Normal กันในวงกว้าง ตั้งแต่พฤติกรรมในระดับปัจเจก เช่นการใส่หน้ากาก ไปจนถึงระดับสังคม เช่นการทำงานจากที่บ้าน และการประชุมออนไลน์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าศึกษาคือ พฤติกรรมและเทรนด์ใดที่จะกลายเป็น New Normal แบบถาวร แม้ว่าจะสามารถควบคุมการแพร่ระบาดได้แล้วพฤติกรรมและเทรนด์เหล่านั้นจะยังคงอยู่ ในขณะที่พฤติกรรมและเทรนด์ใดเป็นการเกิดขึ้นเพียงชั่วคราวจากผลกระทบของโควิด-19 และน่าจะจบลงหรือเปลี่ยนกลับมาเหมือนสภาวะก่อนเกิดการระบาด ภายหลังที่สามารถควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อ โควิด-19 ได้แล้ว

คำสำคัญ: วิถีชีวิตเศรษฐกิจแฮมเบอร์เกอร์ อาหารสปริง โควิด-19

Abstract

Since the outbreak of COVID-19, there is a wide discussion about lifestyle change known as the new normal, starts from individual behavior such as wearing a mask to social levels such as working from home and having online meetings, etc. The worth studying is which behaviors and trends will become the permanent new normal and remain even if the epidemic is able to be controlled while which behaviors and trends affected by COVID-19 are temporary and likely to end or revert to the pre-epidemic conditions after being able to control the spread of COVID-19.

Keywords: Hamburger Crisis, Arab Spring, COVID-19

ความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ช่วงต้นปี 2020 เมื่อโควิด-19 มีการแพร่ระบาดและเริ่มมีการประกาศล็อกดาวน์เมืองต่างๆ โดยเริ่มที่เมืองอู่ฮั่นประเทศจีนที่เป็นจุดเริ่มต้นของการค้นพบเชื้อโควิด-19 และแพร่กระจายไปสู่พื้นที่ต่างๆ ผ่านการเคลื่อนย้ายเดินทางของประชากร จากนั้นก็มีประกาศล็อกดาวน์ตามมาอีกหลายเมืองเพื่อเป็นมาตรการในการควบคุมการแพร่กระจายของโควิด-19 จนกระทั่งขยายวงกว้างจนไปถึงระดับประกาศปิดประเทศต่างๆ ทั่วโลก และเมื่อเกิดสภาวะการเปลี่ยนแปลงจากมาตรการดังกล่าวเพราะผลกระทบของการระบาดของเชื้อโควิด-19 จึงทำให้ประชากรทั่วโลกเกิดการปรับสภาพการดำเนินชีวิตในชีวิตประจำวัน เกิดสิ่งที่เรียกว่าการใช้ชีวิตในวิถีใหม่ หรือ New Normal

คำว่า New Normal ถูกนำมาใช้ครั้งแรกโดยบิลล์ กรอส (Bill Gross) ผู้ก่อตั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์ชาวอเมริกัน เพื่อใช้อธิบายสภาวะเศรษฐกิจโลกหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจแฮมเบอร์เกอร์ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ช่วงระหว่างปี 2007-2009 (กรมสภาพัฒนาเศรษฐกิจ, 2563) เพราะ บิลล์ กรอส มองว่าวงจรเศรษฐกิจแบบเดิมๆ เป็นเรื่อง “ปกติ” (Normal) เคยมีรูปแบบเป็นวงจรแบบเดิมๆ จะเปลี่ยนไป คือ เมื่อเศรษฐกิจเติบโตไปได้ช่วงระยะหนึ่ง จะมีปัจจัยที่ทำให้เกิดเป็นวิกฤติทางเศรษฐกิจ และหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ไม่นานเศรษฐกิจก็จะเริ่มฟื้นตัว แล้วก็กลับมาเติบโตได้อีกครั้ง แต่ภายหลังจากวิกฤติแฮมเบอร์เกอร์ บิลล์ กรอส มองว่าเศรษฐกิจโลกจะไม่สามารถกลับไปเติบโตได้ดีเหมือนเดิม ด้วยปัจจัยต่างๆ ที่เปลี่ยนไป เช่น การพยายามกระตุ้นเศรษฐกิจมากเกินไป ทั้งที่หลายประเทศมีหนี้สาธารณะสูงมาก การยืมเงินจากอนาคต เพื่อแลกกับการเติบโตทางเศรษฐกิจในวันนี้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว เขาจึงใช้คำว่า “New Normal” หรือ สภาวะปกติใหม่ ในการอธิบายสภาวะเศรษฐกิจโลกที่จะเกิดต่อไปข้างหน้า

แต่ปัจจุบัน New Normal ถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายวิถีการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนไป และกลายเป็นวิถีชีวิตใหม่ที่เป็นปกติ ทั้งการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคล เช่น การใส่หน้ากากอนามัยในการใช้ชีวิตทั้งการออกไปนอกบ้าน และการอยู่ภายในครอบครัว การเว้นระยะห่างระยะบุคคล การใช้เจลและการพกเจลอนามัยติดตัวเพื่อทำความสะอาด เป็นต้น ไปจนถึงเทรนด์ต่างๆ ในระดับภาพรวมของเศรษฐกิจธุรกิจที่เปลี่ยนไป เช่น การซื้อของออนไลน์ การทำงานที่บ้าน การย้ายถิ่นฐานออกนอกตัวเมืองการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ เป็นต้น

New Normal หรือ ความปกติในรูปแบบใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงกับการใช้ชีวิตอยู่ 3 ด้านหลัก (รุจิรัตน์ ปาสิพัฒนสกุล, 2563) คือ

- 1) ธุรกิจวิถีใหม่ (New Business Normal) ที่เกิดจากพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป เช่น ร้านอาหาร ต้องมีการจัดพื้นที่เพื่อเว้นระยะห่าง ส่งผลต่อจำนวนลูกค้าและรายได้ที่ลดลง รวมไปถึงพฤติกรรมลูกค้าอาจจะมีการสั่งอาหารโดยใช้บริการจัดส่งอาหารแบบ Delivery มากขึ้น หรือ ธุรกิจห้างสรรพสินค้า ลูกค้าจะเดินซื้อสินค้าลดลงและหันมาซื้อสินค้าแบบออนไลน์กันมากขึ้น

- 2) การเรียนรู้ (Learning) เมื่อรูปแบบธุรกิจมีการเปลี่ยนไป ธุรกิจของธุรกิจก็ต้องเปลี่ยนตามอย่าง เช่น รูปแบบเอกสารเป็นดิจิทัลมากขึ้น การจัดเก็บข้อมูลเอกสารในรูปแบบ Soft File การเชื่อมโยงข้อมูลไปยังหน่วยงานต่างๆ เพื่อตรวจสอบ เป็นต้น

3) การทำงาน (Working) เป้าหมายและความเข้าใจต้องสูงขึ้นกว่าก่อนโควิด-19 มาก รวมถึงการให้ความสำคัญเรื่องความปลอดภัยของพนักงาน

ในส่วนของบริษัทที่ปรึกษาทางด้านธุรกิจอย่าง McKinsey ได้ออกบทความให้เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่จะเกิดขึ้นหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ออกมาเป็น 3 ด้านหลัก (Victor, F., Sajal, K., Björn T., & Sofia MV., 2020) ได้แก่

- COVID-19 is changing how consumers behave across every aspect of their lives. As consumers sheltered at home, adoption of new digital services took place at a blistering pace. In addition to growing health and hygiene concerns, economic recession, and the related decline in consumption, the scope of the change to people's lives is staggering. (ภาพประกอบที่ 1)

- Broad shifts to new behaviors hide significant variations. Consumer behaviors will likely fluctuate until we reach the next normal. How long they stick will depend on a range of factors including satisfaction with new experiences, demographics, infrastructure, and the severity of the recession.

- Companies must rethink how and where they connect with consumers. They should expect to encounter structural challenges and upheaval across multiple dimensions. Overall consumption is shrinking, the shopping basket is undergoing a significant change in mix, and consumers are changing the ways they get their information.

ภาพประกอบที่ 1: Consumers have seen changes to every aspect of their lives
(McKinsey & Company)

แต่คำถามที่เกิดขึ้นคือภาวะเหล่านี้จะต่อเนื่องไปภายหลังจากที่สามารถควบคุมการแพร่ระบาดของโควิด-19 หรือไม่ สภาวะใดที่จะเกิดเป็น New Normal ที่ต่อเนื่องไปในระยะยาวบ้าง เป็นสิ่งที่น่าสนใจ การที่จะเกิด New Normal ขึ้นในระดับที่ทำให้วิถีการใช้ชีวิตปกติเปลี่ยนไป มักจะมีสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงปัจจัยในระดับมหภาค ซึ่งก็จะมี 3 ปัจจัยหลักที่เห็นในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา คือ

ปัจจัยแรก คือ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในประวัติศาสตร์ที่เห็นได้ชัด เช่น กรณีเวียดนามหรือเกาหลีที่แยกออกเป็น 2 ประเทศที่มีการปกครองเปลี่ยนไป ซึ่งแน่นอนประชากรในซีกที่เปลี่ยนการปกครองก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีการใช้ชีวิต หรือกรณีการรวมเยอรมันตะวันออกกับเยอรมันตะวันตกเป็นประเทศเยอรมันในปัจจุบัน ก็ได้เปลี่ยนวิถีชีวิตชาวเยอรมันตะวันออกไปอย่างสิ้นเชิง เป็น New Normal อย่างจริงแท้ในปัจจุบันก็ยังมีเหตุการณ์และผลกระทบเกิดขึ้น อย่างเมื่อไม่นานมานี้ก็คือ กรณีอาหรับสปริงที่ทำให้มีความเป็นอิสระในการใช้ชีวิตมากขึ้น รวมไปถึงกรณีภาวะสงครามที่ยังคงเกิดในบางประเทศ

ปัจจัยที่สอง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เช่น กรณีที่ประเทศที่เคยล้าหลังแต่พัฒนาจนกลายเป็นผู้นำด้านอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์ไอทีอย่างเกาหลีใต้ ไต้หวัน ก็ทำให้ประชากรในประเทศมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป

ในทางที่ดีจากรายได้ประชาชาติที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก หรือกรณีประเทศจีนที่เปิดประเทศจนเกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้ประชาชนชาวจีนมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปเพราะการเติบโตทางเศรษฐกิจระดับ 2 หลักต่อเนื่องมานานนับสิบปี

ปัจจัยที่สาม การเปลี่ยนแปลงทางด้าน “เทคโนโลยี” ซึ่งเป็นการสร้างให้เกิด “ความสะดวกสบาย” ในการใช้ชีวิตของมนุษย์ เพราะจากหนังสือ Sapiens: A Brief History of Humankind ของ Harari, Yuval Noah (2014) ได้กล่าวไว้ว่า ธรรมชาติของมนุษย์ที่กำเนิดขึ้นมานั้น มีโครงสร้างร่างกายที่แข็งแกร่งเพื่อหาอาหารจากธรรมชาติ แต่ด้วยสมองและธรรมชาติการรวมเป็นกลุ่มเป็นสังคม จึงกระตุ้นให้เกิดการเกษตรกรรมขึ้นและนั่นจึงทำให้เกิดความมั่นคงทางด้านอาหาร เมื่อปัจจัยพื้นฐานของชีวิตเริ่มดีขึ้นมนุษย์ก็เริ่มแสวงหาความสะดวกสบาย และนี่คือจุดที่ทำให้เกิด New Normal เพราะทำให้มนุษย์มีความสะดวกสบายยิ่งขึ้น ถ้ามองย้อนกลับไปในประวัติศาสตร์ก็จะเห็น การปฏิวัติอุตสาหกรรมทั้ง 4 ครั้ง ซึ่งทำให้เกิดความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็น เทคโนโลยีกลจักรไอน้ำ การใช้ใช้พลังงานจากแหล่งใหม่อย่างไฟฟ้า น้ำมัน และก๊าซ เทคโนโลยี อิเล็กทรอนิกส์ โทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ และล่าสุดก็อินเทอร์เน็ต

ในกรณีของโควิด-19 นั้นตรงข้ามโดยสิ้นเชิง สิ่งที่เกิดขึ้นมันไม่ได้สร้างความสบายแต่สร้างอุปสรรคในการใช้ชีวิต เราจึงได้เห็นข่าว กลุ่มชนในอเมริกาที่ต่อต้านการใส่หน้ากาก และจะฟ้องร้องรัฐที่บังคับให้สวมหน้ากาก เพราะว่าขัดต่อประสงค์พระเจ้าที่สร้างมนุษย์มาให้มีอิสระภาพในการหายใจ ดังนั้นจึงเกิดคำถามว่าแล้วอะไรคือ New Normal ที่จะต่อเนื่องไปหลังโควิด-19 และอะไรคือ ภาวะที่เกิดขึ้นภายในช่วงที่ยังไม่สามารถควบคุมการแพร่กระจายของเชื้อโควิด-19 ได้ และ ประชากรยังไม่มีภูมิคุ้มกันป้องกันในจำนวนที่มากพอจนสามารถสร้างภูมิคุ้มกันหมู่คนขึ้นได้

มีการเผยแพร่ข้อมูลการสำรวจของซูเปอร์โพล และนำเสนอแนวทางชีวิตวิถีใหม่ของคนไทยที่น่าจะกลายเป็น New Normal ต่อไปในระยะยาวแม้โควิด-19 จะผ่านไปแล้วไว้ ดังนี้

1) เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต มีบทบาทกับการใช้ชีวิตมากขึ้นไปจากเดิมที่มีมากอยู่แล้ว แต่ในสังคมยุค New Normal สิ่งเหล่านี้จะเข้าไปอยู่ในแทบทุกกิจกรรม เช่น การเรียนออนไลน์ การทำงานที่บ้าน การประชุมออนไลน์ การซื้อสินค้าออนไลน์ การทำธุรกรรม และความบันเทิงในการใช้ชีวิตรูปแบบต่างๆ อย่างการชมภาพยนตร์ออนไลน์ ฟังเพลงออนไลน์ ซึ่งใน Marketing 5.0 (Philip, K., Hermawan, K., & Iwan, S. (2021). กล่าวไว้ว่า การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้เป็นตัวเร่งให้มนุษย์หันมาเรียนรู้การใช้งานเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วและก้าวกระโดด ซึ่งเราสามารถเห็นตัวอย่างง่ายๆ จากมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจต่างๆ ที่รัฐบาลเสนอออกมา ทำให้ประชากรทุกระดับสามารถเรียนรู้ Digital Currency โดยไม่รู้ตัว ผ่านการใช้ Application “เป๋าตัง” ซึ่งถ้าดูข้อมูลจาก McKinsey ก็จะเห็นถึงการเติบโตอย่างก้าวกระโดดของการใช้เทคโนโลยี (ภาพประกอบที่ 2)

ภาพที่ 2: Global COVID-19 driven digital adoption rates have covered decades in da
(McKinsey & Company)

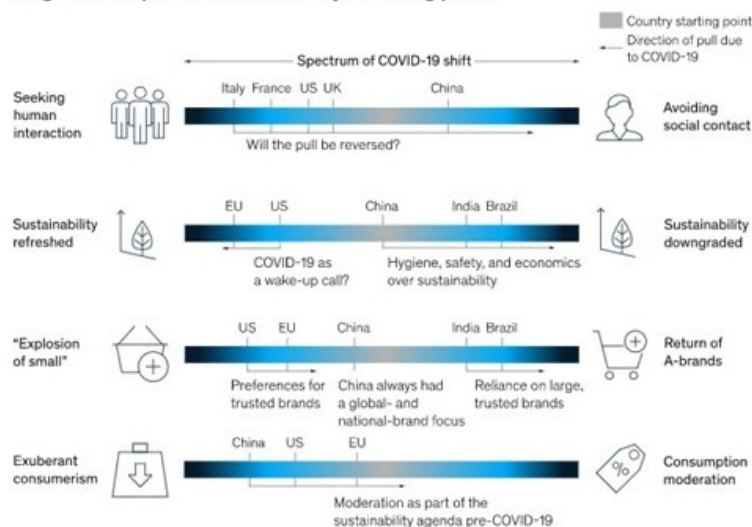
2) การเว้นระยะห่างทางสังคม ผู้คนในสังคมจะเห็นความสำคัญของการเว้นระยะห่างที่เป็นแนวทางการใช้ชีวิตช่วงวิกฤติโควิด-19 และจะดำเนินชีวิตแบบนั้นต่อไป โดยรักษาระยะห่างทางกายภาพเพิ่มขึ้น และใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยในการสื่อสารและการใช้ชีวิต ลดการปฏิสัมพันธ์ การไปในสถานที่สาธารณะ และเน้นการทำกิจกรรมที่บ้านมากขึ้น

3) การดูแลสุขภาพทั้งตัวเองและคนรอบข้าง เพื่อป้องกันการแพร่เชื้อ ดังนั้นพฤติกรรมการใช้หน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์ และการล้างมือ รวมถึงการหมั่นสังเกตตัวเองเมื่อไม่สบายจะยังคงมีต่อไป รวมถึงการหันมาใส่ใจสุขภาพ การออกกำลังกาย และการทำประกันสุขภาพจะมีแนวโน้มมากขึ้น

4) การสร้างสมดุลชีวิต การมีโอกาสดำรงงานที่บ้าน ลดจำนวนวันการเข้าออฟฟิศ หรือการลดการพบปะผู้คนในสังคม แล้วหันมาใช้ชีวิตและทำงานที่บ้าน ทำให้ผู้คนมองเห็นแนวทางที่จะสร้างสมดุลชีวิตระหว่างอยู่บ้านมากขึ้น และจะเป็นแนวทางในการปรับสมดุลชีวิตระหว่างเวลาส่วนตัว การงาน และสังคมให้สมดุลมากยิ่งขึ้น

ซึ่งจากหลายๆ พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปก็สร้างให้เกิดคุณค่าบางประการต่อภาคสังคมและธุรกิจตามภาพประกอบที่ 3 ของ McKinsey & Company

Value-driven behavior changes occur on a spectrum, and their pull and magnitude depend on each country's starting point.

McKinsey
& Company

ภาพประกอบที่ 3: Value-driven behavior changes occur on a spectrum, and their pull and magnitude depend on each country's starting point (McKinsey & Company)

แต่ในหลายๆ แนวทางของการใช้ชีวิต การดำเนินธุรกิจ รวมไปถึงเทรนด์ต่างๆ ที่มีความเป็นไปได้สูงที่จะกลับไปเหมือนสภาวะก่อนเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 เนื่องด้วยเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่ติดตัวมาตามธรรมชาติยากที่จะเปลี่ยนหากไม่ได้ถูกบังคับ ในวิชาทางด้าน Financial Management มักมีการอ้างถึงธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็น Risk Averse มนุษย์มีธรรมชาติที่จะพยายามหลีกเลี่ยงหรือลดความเสี่ยง ดังนั้นในสภาวะปัจจุบันที่การระบาดของโควิด-19 ยังอยู่ในระดับที่ควบคุมไม่ได้ ก็ถือความเสี่ยงจากการติดเชื้อสูงและมีโอกาสเสียชีวิตสูง มนุษย์ก็จะยอมทำทุกอย่างเพื่อลดความเสี่ยง เช่น การใส่หน้ากากอนามัย ล้างมือบ่อยๆ Social Distancing เป็นต้น แต่วันหนึ่งเมื่อระดับความเสี่ยงลดลง ธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ก็จะกลับมา (เมื่อวัคซีนป้องกันโควิด-19 ได้รับการกระจายทั่วถึงหรือมียาที่รักษาโควิด-19) ความเสี่ยงจากการเป็นโควิด-19 ก็จะลดลงหรือหายไป และนั่นทำให้สภาวะบางอย่างที่เป็นเพียง New Abnormal เลิกไป ได้แก่

ร้านอาหารจัดที่นั่งแบบเว้นระยะห่าง

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ดังนั้นเมื่อเหตุการณ์โควิด-19 สามารถควบคุมได้ จากการที่ประชากรส่วนใหญ่ได้รับวัคซีนและเกิดภูมิคุ้มกันมากขึ้น การกลับไปสู่ภาวะปกติที่ประสบการณ์การรับประทานอาหารร่วมโต๊ะ สนทนาสังสรรค์กับครอบครัวและเพื่อนฝูงก็จะกลับมาเป็นปกติ เราสามารถสังเกตเห็นได้จากการประกาศปิดร้านอาหาร การปิดสถานบันเทิง ไปจนถึงหยุดขายแอลกอฮอล์ ในช่วงที่สถานการณ์ยังรุนแรง จะมีกระแสต่อต้านจากผู้ที่ไม่ชอบการใช้บริการเหล่านั้ และทำให้มีภาพคนต่อคิว 4-5 แถวยาวเหยียดรอเข้าผับในชิตินี้ย จนน้องกังวลว่าจะก่อให้เกิดการลือคาวนกันซ้ำอีกหรือไม่ หรือ ภาพการแห่ไปกักตุนเบียร์และสุราเหมือน ภาวะกักตุนอาหารในช่วงขาดแคลนอาหาร

คนจะย้ายที่พักอาศัยออกไปอยู่นอกเมือง เพราะไม่อยากแออัดกลัวติดโรคคล้ายโควิด-19

Infrastructure ที่มีความสำคัญมากกว่า คือ ระบบการขนส่งสาธารณะ และเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจที่ประชากรยังคงต้องพยายามหาที่พักอาศัยอยู่ใกล้เมืองให้มากที่สุด การเลือกที่จะอยู่ในคอนโดขนาดเล็ก แต่สามารถใช้เวลาในการเดินทางที่สั้นลงเมื่อเทียบกับการโดยสารระบบขนส่งสาธารณะอย่างเบียดเสียด เดินทางไป-กลับจากนอกเมืองเข้ามาในเมือง ซึ่งสามารถเผเวลาไปวันละกว่า 4 ชั่วโมง ดังนั้นคอนโดเนียม หรือห้องเช่าเล็กๆ ที่เบียดเสียดก็ยังเป็นทางเลือกที่ดีกว่าสำหรับประชากรส่วนใหญ่อยู่ดี

หมดยุคคอนโดมิเนียม เพราะมีความเสี่ยงจาก Public Facility ที่ต้องใช้ร่วมกับคนหมู่มาก

น่าจะเกิดจากภาวะตื่นตระหนกตามสถานการณ์ เพราะหากเปรียบเทียบกับอุทกภัยครั้งใหญ่ในช่วงปี 2011 ในเวลานั้นก็มีการคาดการณ์กันว่า นิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดอยุธยาที่ถูกน้ำท่วมน่าจะไม่สามารถกลับมามีบริษัทใช้เป็นฐานการผลิตเพิ่ม หรือหมู่บ้านจัดสรรในจังหวัดปทุมธานีน่าจะไม่มีผู้สนใจซื้อแล้ว เพราะอยู่ในโซนที่เกิดอุทกภัยอย่างหนัก แต่หากเข้าไปดูภาพถ่ายจาก Google Earth ในปัจจุบันเทียบกับช่วงเวลาที่เกิดอุทกภัยในปี 2011 ภาพพื้นที่ว่างลดลงไปมากและกลายเป็นอาคาร ดังนั้นมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดกรณีที่กำลังซื้อที่พักรออาศัยในรูปแบบคอนโดมิเนียมจะลดลงประมาณ 2-3 ปีแล้วก็จะกลับมาเป็นปกติ

คนจะเลิกไปฟังงานสัมมนาแต่จะฟังจากออนไลน์

ในความเป็นจริง ก่อนจะเกิดโควิด-19 เราก็สามารถหาทุกอย่างฟังบนโลกออนไลน์ฟังได้อยู่แล้ว แต่คนจำนวนมากก็ยังไปงานสัมมนา ดังนั้นสิ่งที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาคาดหวังจากการไปร่วมงาน นอกจากไปฟังเนื้อหาที่ดี จากวิทยากรในงานแล้ว ผู้เข้าร่วมมีวัตถุประสงค์อื่นที่นอกเหนือไปกว่านั้น คือ การสร้าง Connection และ Network รวมไปถึงต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เข้าร่วมงานท่านอื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ที่มีความคล้ายคลึงกับการไปชมกีฬาที่สนามการแข่งขันว่า เราจะสามารถเชียร์กีฬาอยู่ห่างๆ กันได้จริงหรือไม่ ผู้ชมหลงเสน่ห์การเชียร์กีฬาออนไลน์กันจริงหรือ สำหรับผู้ที่เคยมีประสบการณ์การไปเชียร์กีฬาในสนามแข่ง

ชั้นจริง จะรู้่านอกจากความสนุกในด้านส่วนตัวแล้ว ผู้เข้าชมก็ายังต้องการสร้างการมีส่วนร่วม การเป็นพวกเดียวกัน การได้ตะโกนเชียร์ และได้แสดงออกถึง Passion ที่มีในตัวและโลกออนไลน์ไม่สามารถตอบสนองได้

ตัวอย่างข้างต้น เป็นเพียงบางส่วนของการใช้ในการคิดวิเคราะห์ เพื่อตัดสินใจในการวางแผนในการดำเนินชีวิตและรวมไปถึงการทำธุรกิจ แต่หากตั้งคำถามว่า “โลกจะเกิดการเปลี่ยนแปลงใหญ่จากอิทธิพลของโควิด-19 หรือไม่” สิ่งที่น่าสนใจและอิทธิพลของโควิด-19 น่าจะส่งผลผลักดันให้เกิดเร็วขึ้น คือ Deglobalization

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาได้มีการวิเคราะห์ว่า โลกในยุคของ Globalization อาจจะกำลังกลับทิศเป็น Deglobalization คือ โลกกลับมาแยกเป็นส่วนๆ อีกครั้ง ซึ่งส่วนๆ ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเชิงกายภาพ แต่เป็นเชิงการเศรษฐกิจ ธุรกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Andrew Browne, 2020) ซึ่งเหตุการณ์ที่จะยกตัวอย่างขึ้นมาให้เห็นภาพ Deglobalization มีความชัดเจนขึ้นก็คือ สงครามการค้าระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ที่จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการแยกค่ายทั้งธุรกิจ การเมือง และเทคโนโลยี โดยในช่วงที่ โดนัลด์ ทรัมป์ อดีตประธานาธิบดีสหรัฐฯ คนก่อน ประกาศสงครามการค้ากับจีนในช่วงต้นนั้น องค์กรหนึ่งที่ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นตัวประกันในการสร้างสงครามการค้า คือ Huawei ไม่ว่าจะเป็นการประกาศต่อต้านการใช้ผลิตภัณฑ์ของ Huawei ในโครงการต่างๆ ของรัฐ ซึ่งก็ทำให้เห็นข้อพิพาทของสหรัฐฯ ออกมาขานรับตั้งข้อสงสัยว่า Huawei มีระบบสอดแนมเพื่อขโมยความลับทางราชการไปให้กับทางการจีนอย่างที่ว่า ทรัมป์ กล่าวอ้างหรือไม่ในขณะเดียวกันพันธมิตรฝั่งจีนก็ออกมาประกาศจุดยืนว่าจะยังคงใช้ Huawei ต่อไปเพราะเป็นเทคโนโลยีที่ดี มีราคาที่เหมาะสม แม้ว่าทาง ทรัมป์ จะออกมาขยายางให้ส่งผลกระทบในวงกว้างขึ้นว่าจะแบนไม่ให้ Huawei ใช้ Android บน Smartphone แต่เมื่อประกาศออกไปแล้ว เพียงวันรุ่งขึ้นทาง Huawei ก็ประกาศว่า มีระบบปฏิบัติการ Hongmeng พร้อมใช้งานทันทีอยู่แล้ว ไม่มีผลกระทบต่อผู้บริโภคที่ใช้ผลิตภัณฑ์ของ Huawei ยิ่งไปกว่านั้นระบบปฏิบัติการ HarmonyOS ของ Huawei ก้าวหน้าไปถึงเทคโนโลยีระดับ 5G หรือ 6G แล้ว ซึ่งแม้จะเปลี่ยนตัวประธานาธิบดีมาเป็นคนปัจจุบัน คือ โจ ไบเดน แต่เหตุการณ์สงครามการค้าไม่ได้ยุติลงและมีโควิด-19 เข้ามาเสริมที่อาจจะทำให้บานปลายออกไป จะเห็นว่า แค่เพียงระบบปฏิบัติการและเทคโนโลยีด้านไอทีต่างๆ ก็สามารถแบ่งโลกออกเป็น 2 ขั้วชัดเจน บวกกับผลกระทบด้านสงครามการค้า ก็จะส่งผลต่อการทำ Trade Agreement ต่างๆ ที่คงจะเกิดการแบ่งค่ายชัดเจนยิ่งขึ้น ถึงขั้นอาจจะมีการเปลี่ยนสกุลเงินที่เป็นสกุลหลักของโลก อีกทั้งประกอบเข้ากับเหตุการณ์ในช่วงโควิด-19 การต่อสู้แย่งชิงความเป็นผู้นำในอุตสาหกรรมอาหารและยาไปอยู่ในค่ายของตัวเองก็นารุนแรงยิ่งขึ้น สถานการณ์ต่างๆ ในโลกของ VUCA ที่ความไม่แน่นอน ความเปลี่ยนแปลง คือสิ่งที่แน่นอน ทำให้ภาพของ Deglobalization อาจจะมาในเร็ววันขึ้นเพราะโควิด-19 และ Deglobalization อาจจะเป็นสงครามเย็นรูปแบบใหม่ที่ไม่ได้รบหรือเอาชนะกันด้วยอาวุธ

สุพริศ สุวรรณิก (2563) ฝ่ายเศรษฐกิจมหภาค ของธนาคารแห่งประเทศไทย ได้เรียบบทความ เรื่อง “โลกจะเปลี่ยนไปอย่างไร หลังวิกฤตโควิด-19 จบลง” โดยได้ให้มุมมองในเรื่องของการทวนกระแสโลกาภิวัตน์ (Deglobalization) ไว้ว่า “จะมีความเข้มข้นมากขึ้น และทำให้ห่วงโซ่อุปทานโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว:

ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาเกิดวิกฤตครั้งนี้ เราได้เห็นหลายประเทศใช้นโยบายแบบเน้นตนเอง (Inward-Looking Policy) หรือปกป้องทางการค้า (Protectionism) อย่างชัดเจนกันอยู่แล้ว โดยเฉพาะจากสงครามการค้าที่ปะทุขึ้นโดยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ แห่งสหรัฐฯ ที่ส่งเสริมให้บริษัทสัญชาติอเมริกันได้กลับมาผลิตในประเทศมากขึ้นและกีดกันการค้าจากต่างประเทศ ประเด็นนี้กลับมาชัดเจนยิ่งขึ้นไปอีกด้วยสถานการณ์วิกฤตโควิด-19 ที่กำลังตอกย้ำความเชื่อของฝ่ายขวาจัด และผู้ที่ไม่สนับสนุนโลกาภิวัตน์ว่า การพึ่งพิงระบบการผลิตระหว่างประเทศมากเกินไปเป็นเรื่องอันตราย ซึ่งจะเร่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงของห่วงโซ่อุปทานโลกที่มีอยู่แล้วให้ยิ่งรวดเร็วมากขึ้น กล่าวคือ ประเทศต่างๆ จะหันมาพึ่งพาห่วงโซ่อุปทานในประเทศตนเองเพิ่มขึ้นอีก และกระจายความเสี่ยงด้านการผลิตและขายสินค้าโดยไม่พึ่งพาแต่ประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น เพราะเห็นผลกระทบชัดเจนจากขั้นตอนการผลิตหรือตลาดขายสินค้าเมื่อยามที่ต้องปิดตัวลง ซึ่งเป็นผลจากมาตรการต่างๆ อาทิ การปิดเมืองหรือประเทศเพื่อป้องกันการแพร่ระบาด นอกจากนี้ รัฐบาลประเทศต่างๆ อาจเปลี่ยนวิกฤตครั้งนี้ให้เป็น “โอกาส” ในการคิดทบทวนอย่างรอบคอบว่านโยบายเศรษฐกิจของประเทศจะเดินไปในทิศทางใด โดยจะพยายามกระจายความเสี่ยงทางเศรษฐกิจโดยไม่พึ่งพารายได้ทางใดทางหนึ่งจนเกินไป อาทิ ไม่พึ่งพาแต่การส่งออกหรือการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่อาศัยการบริโภคและการลงทุนในประเทศเป็นเครื่องจักรสำคัญด้วย”

อย่างไรก็ตามมองอีกด้านที่น่าสนใจ ซึ่งวรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์ (2564) ได้เขียนบทความเรื่อง “กระแสทวนกลับของโลกาภิวัตน์และอนาคตของห่วงโซ่มูลค่าโลก” ที่แม้จะเห็นว่า Globalization มีแนวโน้มลดลง แต่ Deglobalization อาจจะไม่ใช่คำตอบ “โลกาภิวัตน์มักถูกวัดด้วย Trade/GDP Ratio จากสถิติพบว่า สัดส่วนของการค้าโลกต่อ GDP เพิ่มขึ้นมากกว่าสองเท่าในช่วงปี 1970-2018 โดย 80% เพิ่มขึ้นมากในช่วงปี 1986-2008 ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์เรียกช่วงนี้ว่า Hyperglobalization แต่หลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2008 สัดส่วนนี้ลดลงอย่างมีนัย คำถามคือ เราสามารถพูดได้ไหมว่าโลกอยู่ในยุค Deglobalization เพียงเพราะ Trade to GDP Ratio ลดลง นักเศรษฐศาสตร์แห่ง Harvard University อธิบายว่า แม้ Trade to GDP ลดลงในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา แต่อย่าลืมว่าก่อนหน้านี้เป็นช่วง Hyperglobalization ดังนั้นตามทฤษฎีเศรษฐกิจโลกน่าจะเข้าสู่จุดที่เรียกว่า Balanced Growth Path อาจมีคำถามว่า แล้วอนาคตของโลกาภิวัตน์จะเป็นอย่างไร ซึ่งต้องไปดูว่าช่วง Hyperglobalization มันมีปัจจัยบวกอะไรบ้าง โดยนักเศรษฐศาสตร์แห่ง Harvard University ระบุว่า มี 3 ปัจจัย ซึ่งได้แก่ 1) การปฏิวัติเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2) การลดลงของต้นทุนด้านการค้าระหว่างประเทศ และ 3) พัฒนาการทางการเมือง แม้ “โลกาภิวัตน์” ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ แต่วิธีแก้ปัญหาไม่ใช่การทวนกระแสโลกาภิวัตน์หรือกลับไปปิดประเทศ เช่น สมัยหลังสงครามโลก เพียงแต่ต้องปฏิรูประบบภาษีให้ก้าวหน้ามากขึ้นเพื่อให้ประโยชน์ของการเติบโตทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศขยายไปยังคนส่วนมากของสังคม

บทสรุป

หลายๆ แนวทางของการใช้ชีวิต การดำเนินธุรกิจ รวมไปถึงเทรนด์ต่างๆ ที่เกิดในเกิดจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 นั้น มีความเป็นไปได้สูงที่บางพฤติกรรมจะกลับไปเหมือนสภาวะก่อนเกิดการแพร่ระบาด เช่นการกลับไปทานข้าวนอกบ้านร่วมกัน การเว้นระยะห่างที่หมดไป เป็นต้น เนื่องด้วยเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่ติดตัวมาตามธรรมชาติ มนุษย์เป็นที่ป็น Risk averse จึงปรับเปลี่ยนเพื่อลดความเสี่ยง แต่จะเปลี่ยนถาวรก็มักจะเกิดจากการที่สภาวะแวดล้อมภายนอกกดดันและเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวร ซึ่งก็คงจะมีบางพฤติกรรมที่จะกลายเป็นพฤติกรรมถาวรแม้ว่าการแพร่ระบาดจะหมดไปแล้ว เช่น การล้างมือด้วยแอลกอฮอล์ หรือ การใส่หน้ากากอนามัยไปข้างนอก เพื่อป้องกันโรคติดต่อ แต่อีกเทรนด์หนึ่งที่มีแนวโน้มสูงที่จะเปลี่ยนแปลงจากอิทธิพลของโควิด-19 ผลักดันให้เกิดเร็วขึ้น คือ Deglobalization คือ โลกกลับมาแยกเป็นส่วนๆ อีกครั้ง ซึ่งส่วนๆ ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเชิงกายภาพ แต่เป็นเชิงการเศรษฐกิจ ธุรกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพราะเราได้เรียนรู้ข้อดีและข้อด้อยของ Globalization ในช่วง 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมาและโควิด-19 น่าจะเป็นตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิดการพิจารณาให้เกิดการชะลอตัวลง รวมไปถึงมีบางปัจจัยที่อาจจะกลับไปสู่การทวนกระแสโลกาภิวัตน์ เช่น การแบ่งค่าการค้า หรือ การพัฒนาเทคโนโลยีในบางด้าน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2563). *New Normal ชีวิตวิถีใหม่*. สืบค้น 1 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.dmh.go.th/apps/>
- รุจิรัตน์ ปาลีพัฒน์สกุล. (2563). *New Normal วิถีใหม่ของคนบัญชี*. *วารสารเอกสารภาชีอากร*, 39(467). สืบค้น 15 ธันวาคม 2564, จาก https://www.dst.co.th/index.php?option=com_content&view=article&id=3977:new-normal-accountant&catid=29&Itemid=180 &lang=th
- วรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์. (2564). *กระแสทวนกลับของโลกาภิวัตน์และอนาคตของห่วงโซ่มูลค่าโลก*. สืบค้น 1 พฤษภาคม 2564, จาก <https://thestandard.co/deglobalization-future-global-value-chain/?fbclid=IwAR24YHk7syNPj-id81kSboDcOT8-zVQtD4wzSjdDjxBAtepoKGePfGe77IQ>
- สุพริศร์ สุวรรณิก. (2563). *โลกจะเปลี่ยนไปอย่างไร หลังวิกฤตโควิด-19 จบลง?*. สืบค้น 1 มีนาคม 2564, จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_30Mar2020.aspx
- Andrew Browne. (2020). *How the Coronavirus is Accelerating Deglobalization*. Retrieved February 1, 2020, from <https://www.bloomberg.com/news/newsletters/2020-02-29/why-deglobalization-is-accelerating-bloomberg-new-economy>
- Philip Kotler, Hermawan Kartajaya, & Iwan Setiawan. (2021). *Marketing 5.0: Technology for Humanity*. Wiley: USA.
- Victor Fabius, Sajal Kohli, Björn Timelin, & Sofia Moulvad Veranen. (2020). *Meet the next-normal consumer*. Retrieved August 1, 2020, from <https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/business%20functions/marketing%20and%20sales/our%20insights/meet%20the%20next%20normal%20consumer/meet-the-next-normal-onsumer.pdf?shouldIndex=false>
- Yuval Noah Harari. (2014). *Sapiens: A Brief History of Humankind*. Harpe: USA.